



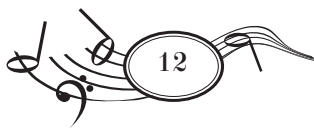
1843 рік

Розділ 1

Того року літня погода затрималася надовго, а осінь заступила якомсь непомітно — саме тоді, коли світ довкола почав міняти зелену барву на жовтогарячу та багряну. Майже й не вловимі зміни, бо мереживо з теплих кольорів листя над головою все ще дарувало приємне розслаблення та затишок, а проміння сонця крізь павутину бабиного літа заколисувало і не дозволяло повірити у наближення холодів. А потім, несподівано швидко, настала справжня осінь. Ранки зробилися прохолодними та вогкими, сонце вже не гріло, а лише мляво протискалося промінням крізь сіре, насуплене небо і так само неохоче розсіювало вранішні тумани. За декілька днів листя з дерев цілком пооблітало, розшарпане вітрами та нічними приморозками, а ще за тиждень лежало під парканами та деревами мокрим побляклим непотребом. З дня на день очікували снігу, але замість нього прийшли холодні, набридливі дощі, а східний вітер приніс за собою таку ж пронизливу сирість і мряку.

Виходити на вулицю зовсім не хотілося, і Анна вирішила зачекати та поки не розшукувати, де кицька заховала своїх новонароджених кошенят. До обіду стане тепліше і, може, хоч трохи розсіється гидотний туман, який зараз густими молочними клубами осідає на землю, чіпляється за траву, заповзає в кожну щілину і робить довколишні предмети невиразними та сірими, ніби відображеними у брудній дощовій баюрі. А ще до того часу повернеться від похресниці тітка Стефа.

Почувши, як у кімнаті заплакав малий, Анна відклала вишивку на стіл. Сьогодні вночі наймолодший із дітей тітки Стефи знов погано спав. Коли вже той його зубчик нарешті проріжеться? Тітці й без його капризувань угору глянути ніколи, а тут нічні концерти сина.



Навіть зараз вона насилу викроїла хвилику часу для того, щоб привітати з уродинами похресницю. За малим доручила приглядати їй. А за ним хіба вгледити? Тільки нещодавно сам навчився сидіти, а вже не залишиш самого ані на мить. І ніби ж спав ще п'ять хвилин тому!

Забігши в кімнату, Анна на порозі призупинилася, оцінила ситуацію й аж тоді, переконавшись, що малий не лише не впав, але й не заподіяв собі жодної іншої шкоди, спокійно підійшла до колиски і витягнула з неї дитину. Не дивно, що прокинувся — мокрий ледь не по саму шию.

Перевдягнувши малого в сухе, вона знову взяла його на руки.

— Ну і чого зайчик плаче? Ти ж уже сухенький. Припини! Прийде твоя мама і подумає, ніби я тут не знати що з тобою роблю. А ми ж не хочемо, щоб вона таке думала? Правда ж? Ти ж чемний хлопчик, а не якийсь дурне немовля.

Для годиться малий ще трохи ображено попхикав, а тоді, ніби й справді вирішивши дослухатися до її слів, затих. Зосереджено глянув перед себе, простягнув руку до її волосся, кілька разів замислено смикнув за пасмо, яке вибилося з коси, і потягнув собі до рота.

Усміхнувшись, Анна обережно розтиснула маленьку долоньку, поцілувала хлопчика в ще прим'яту після сну щічку і спробувала зацікавити яскравою жовтою стрічкою, яка випадково опинилася в неї в кишені фартуха.

Малий разів зо три махнув стрічкою собі перед носом, тоді, так само зосереджено дивлячись Анні в очі, запхав до рота. Критично оцінивши на смак, скривився, проте не виплюнув. Продовжував з відразу жувати і дивився на Анну так, ніби це вона винна у всіх його немовлячих прикрощах.

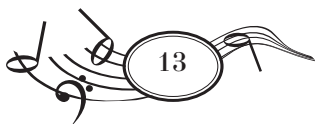
Розсміявшись, Анна витягнула стрічку малому з рота.

— Ну, і чого ти тягнеш до рота всіляку гидоту? Зараз підемо на кухню і пошукаємо чогось смачнішого. Ти ж хочеш їстоньки? Так? Заодно подивимось, чи не залізли у шкоду твої сестрички та братики.

Почувши, що хтось заходить у кімнату, Анна озирнулась і, побачивши тітку, радісно усміхнулася їй.

— А ми тут щойно встали. Дивіться, який «паскудний» хлопчик. Знов плакати надумав.

Передаючи тітці малого, Анна мимоволі уважніше придивилася до неї і перестала усміхатися. Сьогодні тітка Стефа знову була втомленою і невиспаною. А вона ж ще молода, і навіть була б вродливою, якби не занедбала себе. У неї ще й досі гарні, проте вже трохи припухлі від по-



стійного недосипання та втоми очі, правильні риси обличчя і гарна, не цілком зіпсута положами фігура. А ще вона дуже добра і терпляча. Шкода, що вуйко Павло того не цінує, і тітка майже ніколи не виглядає задоволеною життям, радше вже зараз, у свої двадцять вісім років, спрацьованою і нещасною. Воно й не дивно. У них тут великий будинок, власна пекарня, п'ятеро маленьких дітей і надто багато хатньої роботи. Вуйко мав би взяти когось їм на допомогу, але він жаліє грошей на прислугу. Важко таке зрозуміти. Має пекарню та незлий прибуток від неї, а поводить ся так, ніби вони тут заледве кінці з кінцями зводять.

— Ти щось хотіла? — зауваживши, що Анна надто пильно дивиться на неї, тітка теж придивилася до неї уважніше. — Щось сталось?

Непевно повівши плечима і ніби за щось перепрошуючи, Анна усміхнулася.

— Нічого особливого. Просто наша Мурка десь поділась. Від учорашнього ранку дивно поведилася. Так, ніби місце собі шукала і ніяк не могла знайти, а після обіду зникла і навіть їсти вже не прийшла. Сьогодні її теж не було.

Присівши на ліжку, щоб погодувати сина, тітка знов перевела погляд на Анну.

— Думаю, наша Мурка десь уже кошенят привела. Дивна кицька. Ще такої не мали, щоб восени кошенят приводила. Померзнуть вночі.

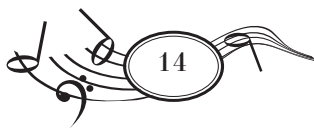
Глянувши на тітку широко розплющеними очима, Анна стривожилася.

— А якщо забрати їх додому? Хіба ж ми куточка на кухні для них не знайдемо? Не можна залишати їх замерзати... Живі ж створіння. Та й діти тішитимуться. Правда?

Тітка м'яко усміхнулася. Така вже дитина. Завжди намагається пожаліти всіх і все довкола. Як тільки житиме у тому світі сама?.. Геть не пристосована.

— Добре, можеш принести Мурку з кошенятами до кухні. Яюсь їх потім прилаштуємо. Зараз ні в кого з сусідів кошенят немає. І, знаєш що, пошукай її у старій хаті на горищі. Думаю, десь там серед сіна вона й заховала кошенят. Але пам'ятай, щоб під ногами мені тут не крутилися.

З готовністю кивнувши, Анна глянула на тітку. Не сумнівалася, що та дозволить принести кошенят додому. Вона взагалі дуже добра і гарно до всіх ставиться. Навіть їй, найстаршій із дівчат, жодної важкої роботи ніколи не дає. Ледь не все робить сама. Каже, що Анна ще надто мала для тяжкої праці.



А яка вона мала, якщо незабаром їй виповниться тринадцять років і всі старі сукні вже закороткі, а черевички, привезені ще зі Львова, тиснуть? До Різдва тітка обіцяла пошити їй дві нові сукні, а вчора на Ринковій площі купила черевички на високих підборах. Давно просила саме такі. Набридло, що через маленький зріст усі думають, ніби вона ще дитина. Навіть дівчата-однолітки неохоче приймають її до свого товариства, а що казати про старших дівчат — ті взагалі не мають її за людину і відсилають бавитися з ляльками. Тітка, щоправда, сміється і каже, що нічого поганого в тому нема. Колись потім таке сприйматиметься як перевага. Такою була і їхня з Андрієм покійна мама, теж маленькою на зріст, не виглядала на свій вік, але мала виразні риси обличчя, гарні очі, густе волосся і тоненьку талію.

А ще тітка каже, що Анна подібна на маму і тому теж незабаром стане такою ж вродливою, як мама. Можливо, так колись і буде, але зараз дівчина, хоч убий, не бачила в собі нічого особливого. Маленький ніс, акуратні губи, карі очі, непокірне темно-русяве волосся, яке вона заплітає у дві довгі, важкі коси, і жодного натяку на округлі жіночні форми. А ще ця її невпевненість у собі, безліч страхів, недобрих передчуттів і постійне очікування чогось лихого. Іноді її й саму це лякає. Здається, переживши смерть мами, втратила відчуття захищеності від нещастя і тепер ніяк не може віднайти його в собі.

Анна зайшла на кухню, кинула погляд на малих, які більш-менш спокійно бавилися з покришками на підлозі, й усміхнулася.

— Будете чемними — принесу вам щось цікаве... У руки не дам — відразу попереджаю... Хіба коли трохи підростуть.

Вона накинула на плечі шаль, дістала з-під лави кошик і вийшла у сні. Тепер — якомога швидше віднайти кошенят, бо до ночі стане зовсім холодно і кошенята позамерзають. А Мурка постійно не грітиме їх теплом власного тіла. Мусить колись відійти і щось поїсти.

Анна з усієї сили штовхнула двері, тоді потягнула засувку до себе та вгору — марно. Та не посунулася ані на дюйм. Застрягла чогось.

Вона ще раз, уже дужче, смикнула за двері. Ні, бракує сили. Потягнула двома руками. Потім ще раз... Урешті засувка з брязкотом відсунулася, sprужинила та прищемила Анні мізинець.

— От... зараза! — притулила палець до рота і завмерла, перечекуючи, доки біль притихне, тоді витягнула палець із рота і почала уважно його вивчати. Добре, що хоч кров не тече — не доведеться перев'язувати та відволікатися на таку дурницю.

Анна ще раз, уже уважніше, глянула на руку. А що, власне, тут доброго? Анічоґісінько ж. Важкої роботи їй не дають, у пекарні вона не працює, а руки все одно понищені. Великий палець у кількох місцях порізала, долоню попекала, а тепер ще й мізинець прищемила. З такими руками й не підступишся до фортепіано. Пальці втратили потрібну рухливість і не слухатимуться її так, як раніше.

Анна тихенько зітхнула й опустила руку. Колись мама привчила її до щоденної гри на фортепіано, але за рік вона не лише не грала обов'язкові вправи, але й близько не підходила до інструмента. Мами вже рік немає, а в помешканні маминої сестри нема фортепіано. Добре, що вони з братом взагалі мають де мешкати. Після смерті мами не знати де б опинилися, якби не тітка Стефа. З близької родини в них із Андрієм майже нікого не залишилося. Ані дідусів, ані бабусь. Навіть тато помер, коли вона була ще зовсім маленькою. Був священиком в одному з сіл поблизу Львова, проте нічого з того життя Анна не пам'ятала. Не надто чітко пам'ятав тата навіть Андрій. На той час йому виповнилося шість років, і спогади, які залишилися відтоді, були дуже невиразними.

Анна намагалася уявити тата як живу, близьку для себе людину, проте не могла, а тому поступово створила в уяві якийсь ідеальний образ і не змогла наділити його жодною індивідуальною рисою. Батько так і залишився для неї людиною з чужих оповідей. Більше вимріяла його собі, аніж знала, яким він був насправді. Коли батька не стало, мама розпродала з плебанії¹ все, що могла, — реманент, бричку, коней, зайві меблі, а потім продала і ті декілька моргів поля, які їм належали, покинула насиджене місце та перебралася жити до Львова. Пенсія по чоловікові була невеликою, проте дозволяла не лише триматися за межею злиднів, але й винаймати пристойне помешкання. Незабаром по тому мама отримала свою частку спадку по дідусеві та купила власний будиночок по вулиці Святої Анни². Будинок був доволі маленьким та занедбаним, проте його оточував великий сад і шматок землі під грядки. Улітку та восени в садку визрівали яблука, сливки і грушки, цвіла на кущах рожа, червоніла малина, а гілки кущів вгиналися від агрусу, смородини та порічок. Мама з усього того варила конфітури, пекла струдлі, роґалики та тістечка, а на зиму

¹ Плебанія — садиба священика (Тут і далі приміт. авт.).

² Вул. Святої Анни — район церкви Св. Анни. В XIX ст. забудова переважно дерев'яна, мешкали в основному українці.